

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 378.091(043.2)**

PUTINĂ DORINA

**REPERE CONCEPTUALE ȘI METODOLOGICE
DE FORMARE A COMPETENȚEI DE EVALUARE
FORMATIVĂ LA STUDENȚII PEDAGOGI**

Specialitatea 533.01 – Pedagogie universitară

REZUMATUL

tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2024

**Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Științe ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova.**

Conducător științific:

GORAȘ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Referenți oficiali:

1. **PÂSLARU Vlad**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău;
2. **BÎRNAZ Nina**, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Consiliul științific specializat D 533.01-24-15:

1. **DANDARA Otilia**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *președinte*;
2. **ȚURCANU Carolina**, doctor în drept, conferențiar cercetător, Universitatea de Stat din Moldova – *secretar științific*;
3. **GHICOV Adrian**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău – *membru*;
4. **MARIN Mariana**, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *membru*;
5. **ȚAP Elena**, doctor în științe pedagogice, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, conferențiar universitar – *membru*;
6. **CABAC Valeriu**, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți – *membru*.

Susținerea va avea loc la **21 iunie 2024, ora 12.00**, în ședința Consiliului științific specializat D 533.01-24-15 din cadrul Universității de Stat din Moldova, sala 505, bloc III, str. Mihail Kogălniceanu 65^A, MD-2012.

Teza de doctor și rezumatul lucrării pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova, pe pagina web a Universității de Stat din Moldova (www.usm.md) și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expedit la **20 mai 2024**.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat D 533.01-24-15:
ȚURCANU Carolina, dr., conf.cerc.

Conducător științific:
GORAȘ-POSTICĂ Viorica, dr.hab. prof.univ.

Autor:
PUTINĂ Dorina

© Putină Dorina, 2024

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	5
CONȚINUTUL TEZEI	10
BIBLIOGRAFIE	30
LISTA PUBLICAȚILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI.....	33
ADNOTĂRI (în limbile română și engleză).....	34

LISTA ABREVIERILOR

- CD** – Cadru didactic
CEF – Competența de evaluare formativă
CNCRM – Cadru Național al Calificărilor din Republica Moldova
PCPD – Competență profesională a cadrului didactic
CT – Competență transversală
EE – Eșantion experimental
ECD – Evaluare criterială prin descriptori
EF – Evaluare formativă
ERRE – Evocare -Realizare a sensului-Reflecție-Extensie
FC – Formare continuă
FP – Fenomen pedagogic
FR – Învățământ cu frecvență redusă
FZ – Învățământ cu frecvență la zi
MEC – Ministerul Educație și Cercetării
MECC – Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
MECD – Metodologia evaluării criteriale prin descriptori
MPFCEF – Modelul pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi
PFCEF – Programul de formare a competenței de evaluare formativă
PÎP – Pedagogia învățământului primar
SC – Standard de calificare
UC – Unitate de curs
USARB – Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți
USM – Universitatea de Stat din Moldova

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate este justificată de necesitatea formării cadrelor didactice competente în asigurarea unei evaluări autentice și formative, prin monitorizarea progresului și oferirea unui feedback cuprinzător și motivațional, adaptat nevoilor individuale ale elevilor. Evoluția curriculumului axat pe competențe, la nivelul învățământului primar și atenția sporită asupra rolului elevului ca subiect al acțiunii educaționale, deplasează accentul pe dezvoltarea competențelor și abilităților practice, în loc de acumularea exclusivă de cunoștințe teoretice. În Codul Educației al Republicii Moldova se specifică că *scopul evaluării este orientarea și optimizarea învățării, fapt realizabil prin valorizarea evaluării formative și, totodată, transformarea acesteia într-o dominantă a evaluării elevilor, inclusiv în învățământul primar* [7].

Formarea și dezvoltarea profesională a cadrelor didactice în evaluarea educațională implică două componente: cultura evaluării și competența de evaluare. Cultura evaluării integrează concepte teoretice și metodologice, convingeri raționale și capacitatea de auto-reflecție a cadrelor didactice asupra propriilor prestații evaluative, în timp ce competența de evaluare cuprinde abilități practice de la proiectarea evaluării la utilizarea rezultatelor în scopul luării deciziilor. Cultura oferă o viziune și o atitudine, iar competențele metodologice sunt instrumentele acestei viziuni [25, p.25].

Formarea competenței de evaluare a cadrelor didactice, care activează în învățământul primar, reprezintă o condiție esențială pentru integrarea într-un sistem educațional de calitate. *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* stipulează drept indicator de performanță, în domeniul evaluării școlare, precum că un *cadru didactic evaluează și oferă conexiuni inverse în vederea sporirii performanțelor*, accentuând încă odată, necesitatea formării acestei competențe la etapa pregătirii inițiale a studenților pedagogi [Cf.8].

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare: Preocupările pentru teoria și metodologia evaluării, *în general* și pentru competența de evaluare, *în special*, au fost abordate, în ultimii ani, în cercetările pedagogilor și psihologilor din diferite zone geografice. La scară mondială, problema evaluării a fost tratată de către F. M. Gerard, L. Paquay, G. Carlier, L. Collès, A. M. Huynen [15], X. Roegiers [34, 35], G. Scallon [37] etc. În România: M. Bocoș [2,3] C. Cucuș [10], F. Voiculescu [44], A. Stoica [39, 40] ș.a. Problematika formării competențelor profesionale a fost prezentă în cercetările autorilor F. Frumos [14]; M. Bocoș, D. Jucan [2], O. Mândruț, D. Potolea, I. Neacșu, R. B. Iucu, I. O. Pânișoara [26], F. Voiculescu [43], A. Oproiescu [19], iar în Republica Moldova le regăsim la V. Andrițchi[1]; Vl. Guțu [16], V. Goraș-Postică [17], O. Dandara [12], V. Gh. Cojocaru [9], L. Cuznețov [11], N. Bleandură [4], R. Dumbrăveanu, Vl. Pâslaru, V. Cabac [13] etc.

În pofida unui număr semnificativ de studii cu referire la diverse aspecte ale formării în inițiale și continue a competențelor profesionale ale cadrelor

didactice, în știința pedagogică rămâne încă neexplorată problema definirii unui sistem de *valori ale CEF la studenții pedagogi*. Caracterul nedeterminat al reperelor teoretico-metodologice ale CEF la studenții pedagogi generează limite în formarea competențelor profesionale, necesare atât pentru integrarea socioprofesională a cadrului didactic debutant, cât și pentru adaptarea eficientă la exigențele și provocările din domeniul educațional modern.

Studiul realizat de Institutul de Politici și Reforme Europene în cadrul proiectului privind consolidarea formării profesionale a cadrelor didactice din Republica Moldova subliniază necesitatea îmbunătățirii competențelor în evaluarea învățării elevilor [25]. Se remarcă, în acest sens, că 40% dintre studenții chestionați simt o nevoie acută de a-și dezvolta abilitățile pedagogice generale, cum ar fi evaluarea formativă și metodele interactive de predare. De asemenea, cercetările psihologice privind anxietatea în rândul copiilor de vârstă școlară mică, relevă niveluri înalte de anxietate asociate cu performanța școlară și evaluări (între 12,52-43,58%), evidențiind frici comune legate de examene și evaluări formative [32].

Aceste aspecte sunt strâns legate de competența de evaluare formativă a cadrelor didactice, or, capacitatea acestora de a gestiona stresul și anxietatea sunt legate de evaluare, care poate influența în mod direct procesul de învățare al elevilor. O competență de evaluare formativă eficientă presupune nu doar capacitatea de a evalua corect, ci și de a crea un mediu de învățare care să reducă anxietatea și să stimuleze progresul elevilor. Astfel, rezultatele acestui studiu arată că există o nevoie sporită de dezvoltare a competențelor de evaluare formativă în rândul cadrelor didactice. Aceste competențe nu numai că pot ajuta la îmbunătățirea procesului de evaluare, dar și la crearea unui mediu educațional mai stimulat și mai prietenos, în care elevii să se simtă mai încrezători și mai motivați să învețe.

Analizând formarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi, se constată mai multe inconsecvențe în literatura de specialitate și în practicile educaționale:

- în virtutea multor cercetări la tema formării cadrelor didactice, se observă o lipsă de claritate și coerență în sistematizarea valorilor pentru dezvoltarea competenței de evaluare formativă, în pregătirea inițială a studenților pedagogi;
- programele de formare inițială vizează dezvoltarea competenței de evaluare, însă practica arată o amplificare insuficientă a abilităților specifice, cum ar fi feedbackul constructiv și adaptarea evaluării la nevoile individuale ale elevilor, ceea ce limitează înțelegerea progresului individual;
- standardele profesionale recunosc importanța evaluării formative ca dimensiune distinctă, iar lipsa detalierii și ambiguitatea terminologică amplifică aplicarea principiilor evaluării formative, afectând calitatea predării și învățării;
- se remarcă o discrepanță între necesitatea de a gestiona anxietatea asociată evaluării și capacitatea reală a cadrelor didactice de a răspunde la această provocare, evidențiind o problemă complexă în sistemul educațional, care necesită soluții pentru a crea un mediu de învățare suportiv pentru elevi.

Situația descrisă a generat **problema de bază a cercetării**: Care sunt fundamentele teoretice și metodologice ale competenței de evaluare formativă pentru studenții pedagogi, care vor activa în învățământul primar?

Obiectul cercetării îl constituie procesul de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi, care vor activa în învățământul primar.

Scopul investigației constă în determinarea fundamentelor teoretice și metodologice, inclusiv a *Modelului pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi*, care vor activa în învățământul primar.

Obiectivele investigației:

1. Stabilirea cadrului teoretic și normativ al formării competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi;
2. Determinarea reperelor conceptuale și metodologice ale formării CEF la studenții pedagogi;
3. Conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi*;
4. Identificarea criteriilor, descriptorilor și a indicatorilor CEF la studenții pedagogi;
5. Constatarea gradului de manifestare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi;
6. Elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Programului de formare a CEF la studenții pedagogi*, ca element de bază al Metodologiei aferente.

Ipoteza cercetării: Formarea competenței de evaluare formativă a studenților pedagogi este un proces complex și sistemic ce va permite crearea premiselor pentru integrarea și adaptarea profesională eficientă a acestora, dacă:

- va fi analizat cadrul teoretic și normativ al formării competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi, în vederea determinării reperelor conceptuale și metodologice ale demersului dat;
- vor fi determinate și fundamentate principiile de formare a CEF la studenții pedagogi: al unității dialectice a componentelor CEF, al organizării ciclice a procesului de formare a CEF, al formării experienței personale și profesionale prin activitatea practică;
- va fi elaborat și întemeiat științific *Modelul pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi*;
- vor fi identificați indicatorii, descriptorii și valorile CEF la studenții pedagogi;
- va fi elaborat și validat experimental *Programul de formare a CEF la studenții pedagogi*, care va asigura premise pentru integrarea și adaptarea profesională eficientă.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare.

Cercetarea propusă de noi se va axa la nivelul studenților pedagogi care vor activa în învățământul primar, urmărindu-se, în acest sens, conceptualizarea și formarea competenței de evaluare formativă, la etapa formării inițiale, fundamentată pe principii psihopedagogice și didactice.

În scopul reliefării conceptuale și metodologice, privind competența de evaluare formativă a studenților pedagogi, au fost cercetate paradigmele învățării (*behaviorismul, constructivismul, conectivismul, teoria învățării autoreglate, teoria experiențială*) și modelele actuale de evaluare *Modelul centrat pe obiective instrucționale și curriculare (Tayler-Mager), Modelul evaluării centrat pe decizie/ Modelul CIPP, Modelul evaluării strategice, Modelul evaluării calitative, Modelul evaluării autentice*, evoluția conceptului de evaluare formativă, principiile evaluării criteriale prin descriptori, funcțiile competenței de evaluare formativă, sintetizate din domeniul teoriei și metodologiei evaluării și fundamentate pe cercetarea care are la bază anumite premise epistemologice. Complexitatea materialului științific analizat, scopul și obiectivele propuse au determinat utilizarea următoarelor metode de cercetare: *metode ce vizează sesizarea problemei* – clarificarea bazei teoretice, documentarea științifică; *metode pentru acumularea empirică și științifică a datelor* – analiza și sinteza produselor activității studenților pedagogi, analiza documentelor școlare, comparația, generalizarea, sistematizarea, clasificarea; *metode pentru introducerea și aplicarea măsurilor ameliorative* – experimentul pedagogic, testarea, observarea comportamentului subiecților, în situații autentice și simulate, chestionarea; *metode pentru interpretarea rezultatelor* – interpretarea cantitativă și calitativă, interpretarea teoretică, prelucrarea matematico-statistică a datelor experimentale (SPSS -16) aplicate pe un eșantion de 96 de subiecți al grupului experimental. Experimentul formativ a fost realizat în cadrul Facultății Științe ale Educației, Psihologie și Arte, USARB în perioada 2017-2022.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în fundamentarea conceptului de competență de evaluare formativă; elaborarea și întemeierea științifică a *Modelului pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi*; fundamentat pe teoriile învățării: *behavioristă, conectivistă, experiențială; teoria învățării autoreglate; teoria constructivistă*; stabilirea dimensiunilor structurale ale competenței de evaluare formativă, ce se dezvoltă la etapa inițială: *cognitivă, acțional-strategică, reflexiv-inovativă și motivațional-axiologică*; descrierea valorilor și indicatorilor CEF la studenții pedagogi și formularea concluziilor științifice privind formarea CEF la etapa inițială.

Rezultatele obținute în cercetare, care au contribuit la soluționarea problemei științifice, vizează fundamentarea conceptual-teoretică și metodologică a CEF la nivelul învățământului primar la studenții pedagogi, prin stabilirea dimensiunilor structurale ale competenței de evaluare formativă, ce se dezvoltă la etapa inițială și formularea indicatorilor și a descriptorilor CEF.

Semnificația teoretică a cercetării este obiectivată prin definirea și dezvoltarea conceptului CEF, dar și prin stabilirea locului acesteia în structura competențelor profesionale didactice. Au fost analizate și redefinite de manieră integratoare alte *concepte-cheie* adiacente: evaluarea formativă, evaluarea formatoare, evaluarea învățării și feedbackul, dimensiunile *cognitivă, acțional-strategică, reflexiv-inovativă și motivațional-axiologică* ale CEF. S-au

determinat principiile care fundamentează formarea CEF la studenții pedagogi: al unității dialectice a componentelor CEF, al organizării ciclice a procesului de formare a CEF, al formării experienței personale și profesionale prin activitatea practică.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în valorificarea *Modelului pedagogic de formare al CEF la studenții pedagogi* la nivelul dimensiunilor *cognitive, acțional-strategice, reflexiv-inovative și motivaționale*, în cadrul formării inițiale, în demonstrarea eficienței *Programului de formare a CEF* la studenții pedagogi, la ciclul I Licență; în elaborarea și întemeierea științifică a structurii *CEF la studenții pedagogi*, inclusiv utilizarea acesteia în cadrul unităților de curs, în domeniul general de studii Științe ale Educației. Astfel s-a contribuit la dezvoltarea practicii educaționale care vizează profilul de competență a cadrului didactic, la începutul carierei pentru studenții altor facultăți, precum și pentru formarea continuă a cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin intermediul cercetărilor experimentale, efectuate în cadrul Facultății Științe ale Educației, Psihologie și Arte a USARB, prin valorificarea reperelor teoretice și metodologice, elaborate și structurate în *Programul de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi*.

Aprobarea rezultatelor științifice a avut loc în cadrul ședinței Departamentului Științe ale educației, Universitatea de Stat din Moldova și prin publicarea articolelor în cadrul manifestărilor științifice și revistelor de profil: *Dezvoltarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi prin aplicarea situațiilor de integrare*, În: Revista științifică Acta et Commentationes nr.3 (33), octombrie, 2023; *Competența de evaluare a învățătorului – construct necesar la debutul carierei didactice*, În: *Studia Universitatis Moldaviae*, seria „Științe ale Educației”, nr. 5 (165), 2023; *Evaluarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice*. În: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022, Chișinău: CEP USM, 2022 – ISBN 978-9975-152-48-8; *Cadrul național al calificărilor și rolul competențelor de evaluare*, În: „Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare”, ediția a IV-a din 27-28 octombrie 2022, ISBN 978-9975-161-32-9; *Extinderi andragogice în domeniul dezvoltării curriculari practici profesionale vocaționale*. În: *Didactica Pro..*, nr.4, 2020; *Competența de evaluare a cadrului didactic – factor motivațional decisiv în învățarea autentică a elevului*. Bălți, Conferința științifico-practică cu participare internațională „Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare” Ediția a II-a, 27 aprilie 2018; *Evaluarea în învățământ, Curs de lecții*, Bălți, 2017; *Accepțiunii științifice moderne asupra tipologiei și structurii competențelor didactice*. În: Materialele Conferinței Internaționale Științifice „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”, Noiembrie, 2014; *Evaluarea în viziunea cadrelor didactice la etapa formării inițiale a viitorilor învățători*. În: Materialele Conferinței Internaționale Științifice „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău, 14 noiembrie, 2013.

Publicații la tema tezei. Investigația realizată se încadrează în direcțiile de cercetare ale țării. Reperle conceptuale și praxiologice ale disertației au fost reflectate în 10 publicații științifice: 5 comunicări în cadrul conferințelor științifice, 4 publicații în revistele de profil, un curriculum universitar și un suport de curs aferent „Evaluarea în învățământ”.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografie din 250 de titluri, 22 de anexe 160 pagini text de bază, cu 24 de figuri și 20 de tabele.

Cuvinte-cheie: evaluare, evaluare formativă, învățământ primar, competență didactică, competența de evaluare formativă, studenți pedagogi, model pedagogic, monitorizare a evaluării, feedback constructiv, evaluarea învățării.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** sunt argumentate actualitatea și importanța temei investigate, sunt formulate problema cercetării și direcțiile de soluționare a acesteia, scopul și obiectivele, este descrisă valoarea științifică și praxiologică a cercetării, ce demonstrează noutatea și originalitatea științifică a studiului realizat.

Capitolul 1, Cadrul teoretic al formării competenței de evaluare formativă, are caracter analitic și prezintă studiul teoretic dedicat analizei teoriilor și modelelor, care au fundamentat evaluarea formativă. Sunt examinate exigențele actuale în formarea profesională inițială, cu accent pe rolul competenței de evaluare formativă, ca indicator al calității procesului instructiv-educativ.

Începând cu H. Pieron din 1920 și până la etapa actuală, cel mai important reper în constituirea teoriei contemporane a evaluării este apariția conceptului de *evaluare formativă*, care este utilizat în opoziție, dar și ca o completare la *evaluarea sumativă*. M. Scriven (1967) a fost primul care a utilizat termenul „formativă” pentru a descrie procesele de evaluare, care „au un rol semnificativ în îmbunătățirea continuă a curriculumului” [18, p.33], introducând conceptul de „evaluare formativă” în contextul formării adulților și definind-o ca o evaluare internă și axată pe proces, destinată să ofere o viziune de ansamblu sau detaliată asupra schimbărilor care au loc în timpul unei activități educative. Aceasta vizează îmbunătățirea și eficientizarea activităților de formare prin concentrarea pe procesele de învățare, mai degrabă, decât pe comportamentele finale ale cursanților, spre deosebire de evaluarea sumativă, care este finală și externă. Deși abordarea lui M. Scriven a generat anumite dileme – clarificarea definițiilor și distincțiile temporale și procedurale, evaluarea formativă este recunoscută pentru rolul său esențial în promovarea progresului, adaptării și îmbunătățirii continue. M. Scriven argumentează că acest tip de evaluare trebuie să fie flexibil, orientat spre îmbunătățirea continuă a procesului educațional și aliniat la obiectivele de învățare, punând accent pe un feedback activ pentru a ghida și a perfecționa învățarea [Cf. 18].

În spațiul românesc de până la 1900, termenul de „apreciere” era folosit în sensul evaluării, nefiind bazat pe măsurători precise, așa cum indică teoriile

normative. După 1900, pedagogia a adoptat metode similare cu psihologia experimentală, devenind o știință descriptivă care se concentra pe observarea realității elevului, de la „cum ar trebui să fie” la „cum este”, ceea ce a evidențiat necesitatea măsurării și a comparării între ideal și realitate, fundamentul procedurii de evaluare [Apud 23]. În perioada interbelică, evaluarea în sistemul de învățământ din Moldova, ca parte a Regatului României, s-a aliniat la standardele naționale, promovând metode standardizate și uniformizate de evaluare, precum și folosirea continuă a portofoliilor elevilor. Acestea s-au adaptat fragmentar ulterior și în perioada sovietică, punându-se accent pe evaluarea sumativă a rezultatelor școlare. Sistemul centralizat de 5 puncte pentru aprecierea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor a rămas intact pe toată perioada istorică în cauză și în întreg arealul geografic respectiv. Începând cu 1989, se atestă tendințe sensibile de optimizare calitativă și obiectivă a procesului de evaluare, evoluând treptat spre abordarea centrată pe elev și spre evaluarea formativă în contextul sincronizării cu reformele din spațiul românesc și european/internațional.

Cercetarea teoriilor învățării a permis să conchidem că evaluarea formativă, ca și concept, a evoluat și înțelegerea procesului de învățare. Astfel, putem rezuma că fiecare dintre teoriile analizate au avut un impact major în dezvoltarea conceptului de evaluare formativă și în derularea procesului aferent.

Relația dintre teoriile învățării și modelele de evaluare didactică (*Modelul centrat pe obiective instrucționale și curriculare (Tayler-Mager), Modelul evaluării centrat pe decizie/ Modelul CIPP, Modelul evaluării strategice; Modelul evaluării calitative, Modelul evaluării autentice*) este esențială pentru învățământ, deoarece modul în care percepem și înțelegem învățarea influențează evaluarea. Alegerea unei teorii a învățării și a unui model de evaluare corespunzător este importantă pentru a asigura că evaluarea reflectă corect și obiectiv procesul și produsele învățării, acestea influențându-se reciproc.

Încursiunea istorică în teoria evaluării atestă un traseu sinergic integrativ al predării-învățării-evaluării, confirmând transformarea în educație prin trecerea evaluării de la pedagogia tradițională a ascultării, la pedagogia interactivă a acțiunii și spre pedagogia pentru dezvoltarea competențelor. Concepțiile despre evaluarea educațională evoluează de la examinare și notare, la înțelegerea evaluării ca activitate complexă de formulare a judecăților de valoare despre procesul și produsul învățării elevilor, pe baza unui referențial calitativ, de la *cultura testării, la cultura evaluării și la evaluarea autentică* [19].

Abordarea postmodernă a didacticii subliniază necesitatea dezvoltării la cadrul didactic, la etapa pregătirii inițiale, a unui set de competențe care să asigure caracterul formativ și eficient al procesului instructiv-educativ. Dintre acestea, competența de evaluare formativă este deosebit de relevantă, concentrându-se pe capacitatea profesorului de a evalua în mod adecvat resursele, procesul și impactul intervențiilor educaționale. Aceasta este considerată esențială pentru practica didactică, reflectând abilitatea de a înțelege și de a optimiza contextul educațional.

Analizând literatura de specialitate, identificăm diverse interpretări ale competenței de evaluare, ca și construct al profilului de competență a cadrului didactic, dar fără a se valorifica competența de evaluare formativă.

Structura competenței de evaluare detaliată atât în Cadrul Național al Calificărilor, precum și în *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*, ne oferă oportunitatea să o redefinim în manieră sintetică, în baza indicatorilor ei: *Competența de evaluare reprezintă potențialul conștient al unui cadru didactic de a proiecta evaluarea procesului educațional și a rezultatelor școlare, de a gestiona eficient situațiile de evaluare și autoevaluare, prin mobilizarea resurselor adecvate contextului, precum și de a oferi conexiuni inverse, în vederea sporirii performanțelor subiecților supuși procesului evaluativ*. Astfel, competența de evaluare poate fi interpretată ca *premisă a eficacității profesionale a cadrelor didactice*, or, aceasta asigură eficientizarea procesului de evaluare în sinergia acțiunilor de predare-învățare-evaluare, subliniind aspectul formativ al acestuia.

Capitolul 2, *Repere conceptuale și metodologice de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi*, propune analiza cadrului metodologic de formare a competenței de evaluare (formativă) la nivelul învățământului superior. Analiza CNC; Metodologia de elaborare a calificărilor în învățământul superior și a planului de învățământ (USARB), prin prisma formării CEF pentru specialitățile „*Pedagogie în învățământul primar și pedagogie preșcolară*”, învățământ cu frecvență la zi și cu frecvență redusă și *Pedagogie în învățământul primar și limba engleză*, învățământ cu frecvență, a permis să identificăm modul de organizare și de formare a CEF, la etapa formării inițiale. Finalitățile extrase din documentele analizate demonstrează preocuparea cadrelor didactice pentru formarea competenței de evaluare la studenții pedagogi, dar fără a evidenția *competența de evaluare formativă*, care are un rol esențial în activitatea profesională a acestuia, la nivelul învățământului primar.

Studierea documentelor de referință și a celor instituționale a permis să identificăm unitățile de curs: *Pedagogie, Didactica Generală, Evaluarea în învățământ și Didacticele particulare*, care contribuie la formarea competenței de evaluare formativă. Considerăm că, în mod particular, unitatea de curs „*Evaluarea în învățământ*” creează condiții optime pentru dezvoltarea *CEF la studenți*, deoarece este succedată de didacticele particulare, care oferă oportunități concrete de aplicare practică a competenței dobândite. Această succesiune are un impact formativ important asupra profilului de competență al studentului, provocând studenții să aplice cunoștințele și abilitățile de evaluare formativă în contexte specifice și relevante, dar și să înțeleagă, în același timp, cum CEF se manifestă și se adaptează diferitelor contexte și materii, cum se asigură *integrarea interdisciplinară*, oferind studenților o viziune holistă asupra educației și demonstrând că evaluarea formativă nu este izolată, ci este încorporată și adaptată în funcție de particularitățile fiecărui domeniu [29, p.189].

Formarea CEF se fundamentează pe *principiile psiho-pedagogice și principiile didactice*, precum și pe *principiile evaluării procesului* educațional universitar. Integrarea acestora, oferă un cadru extins și adaptat realităților și nevoilor educaționale moderne. Aceasta asigură că viitorii învățători să fie pregătiți să utilizeze evaluarea nu doar ca pe un instrument de măsurare, dar și ca pe un instrument-cheie de facilitare și de îmbunătățire a învățării, la nivel de proces și rezultate.

Așadar, procesul de formare a CEF este unul de natură complexă, care vizează dezvoltarea unei game variate de abilități, cunoștințe și atitudini și se axează pe principiile: *unității dialectice a componentelor care formează CEF* (fundamentat în *Paradigma constructivistă a învățării*); *organizării ciclice a procesului de formare a CEF*, bazat pe teoria învățării experiențiale (D. Kolb) și *al formării experienței personale prin activitatea practică, ca o formă de tranziție de la formarea teoretică la practică*.

Reieșind din accepțiunea lui D. Potolea [26], precum că formarea cadrelor didactice se axează pe modele de formare, am fundamentat *Modelul pedagogic de formare al CEF la studenții pedagogi*, care integrează anumite elemente de noutate și originalitate științifică: principiile competenței de evaluare formativă, indicatorii și valorile CEF, profilul atitudinal al cadrului didactic competent/abilitat profesional în evaluarea formativă.

La elaborarea *Modelului de formare a CEF la studenții pedagogi*, ne-am axat pe un set de principii, care asigură integralitatea modelului în sistem; reproductibilitatea modelului într-un mediu specific pentru atingerea scopurilor educației; complementaritatea structurilor educaționale reflectate în model și prioritatea acelor factori și condiții, care au impact direct asupra proceselor în curs de implementare; centrarea activității pe student, potențiala redundanță a informațiilor educaționale, care creează condiții optime pentru formarea cunoștințelor și aptitudinilor generalizate, identificate de V. Belikov [43].

Formarea CEF la studenții pedagogi devine posibilă de realizat prin predarea-învățarea-evaluarea disciplinelor modulului pedagogic și solicită formarea unor capacități/ deprinderi/abilități și atitudini profesionale la nivelul demersului didactic, facilitând, astfel, integrarea viitorilor învățători în activitatea profesională. Direcțiile principale abordate în cercetările din domeniul pedagogiei, în general și a competențelor de evaluare formativă la studenți, în special, vizează formarea comportamentului evaluativ, prin diverse strategii de interacțiune educațională, precum menționează și V. Cabac că, *în intenția de a le forma studenților competențele preconizate, ei trebuie plasați, frecvent, în situații practice profesionale* [5, p.228].

Fundamentele teoretice și metodologice analizate și valorificate de manieră contextual-inovatoare în cadrul praxiologic al cercetării, ne-au permis structurarea paradigmatică a Modelului pedagogic, precum urmează:

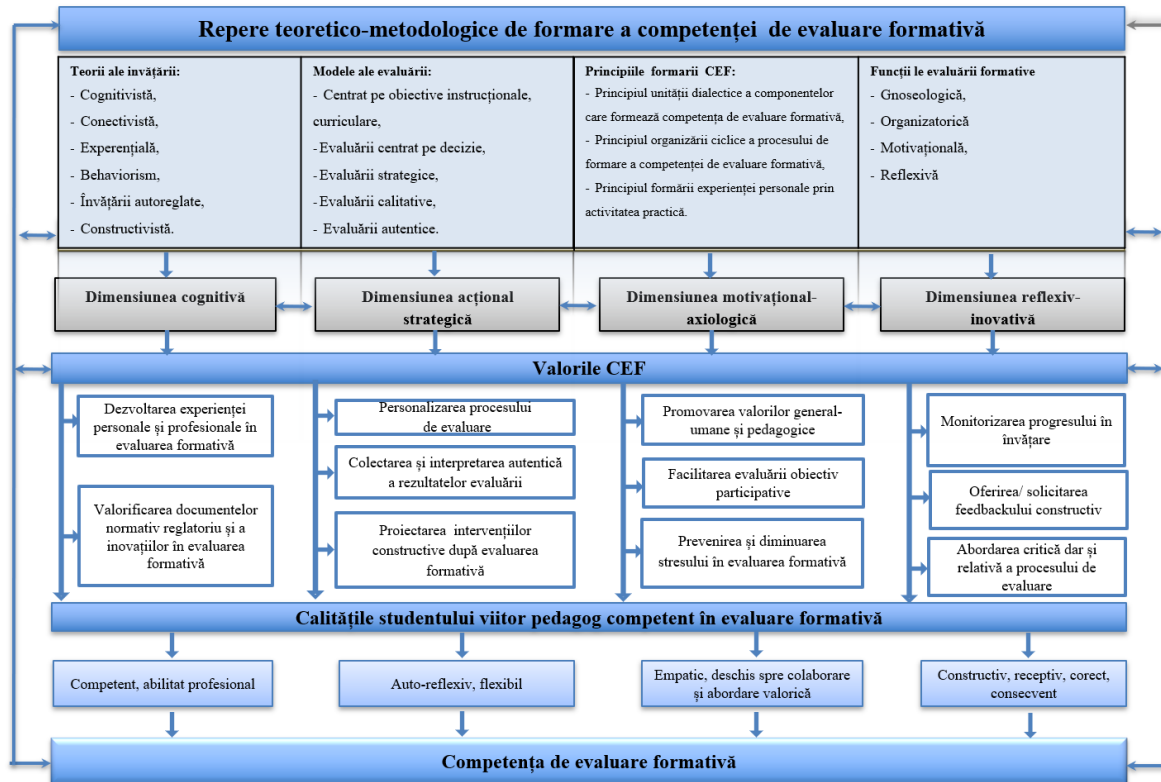

Figura 1. Modelul pedagogic de formare al CEF la studenții pedagogi (MPFCEF)

Fundamentat pe teoriile învățării – cognitivism, construcționism, behaviorism, învățarea experiențială și teoria învățării autoreglate *MPFCEF* detaliază 4 dimensiuni principale ale evaluării: cognitivă, acțional-strategică, motivațional-axiologică, reflexiv-inovativă, care reflectă structura procesuală a evaluării formative în învățământul primar: verificarea-decizia-reglarea-autoreglarea.

Dimensiunea cognitivă din *MPFCEF* se bazează pe reperele conceptuale și metodologice ale formării CEF la studenții pedagogi, implicând achiziția cunoștințelor și abilităților necesare, pentru a rezolva într-o manieră contextualizată, adecvată și inovatoare problemele specifice legate de învățare. Această dimensiune se fundamentează pe *valorificarea documentelor normativ – reglatorii și a inovațiilor în evaluarea formativă și dezvoltarea experienței profesionale în evaluarea formativă*. *Dezvoltarea experienței profesionale în evaluarea formativă* se bazează pe documentele normative și pe inovațiile din domeniul evaluării formative, care includ cunoștințe despre metodele și instrumentele de evaluare, distincția între rezultatele învățării și performanțele școlare, precum și introducerea noutăților pentru îmbunătățirea pregătirii elevilor. Implementarea acestor inovații în evaluarea formativă implică furnizarea de feedback constant și specific, reflectarea asupra practicilor evaluative și dezvoltarea experienței didactice. Aceasta din urmă presupune auto-reflecția, feedbackul din partea colegilor și elevilor, participarea la sesiuni de formare și încurajarea inovației. Prin aplicarea acestor strategii, cadrele didactice își pot îmbunătăți abilitățile evaluative și pot asigura succesul școlar al elevilor.

Dimensiunea acțional-strategică din *MPFCEF* reflectă trăsăturile construcției procesului evaluativ – formativ al profesorului care, ținând cont de obiectivele formării și educației, rezolvă probleme tehnologice de transformare (schimbare, dezvoltare) și găsește noi mijloace și soluții ale acestor probleme. Această dimensiune vizează capacitatea cadrului didactic de a selecta și de a aplica, în mod consecvent, metode și instrumente de verificare, în conformitate cu obiectivele evaluării formative; de a clarifica sarcina de lucru și de a preciza rezultatul așteptat, totodată, valorificând potențialul individual al elevului și pe cel al clasei de elevi, în scopul realizării autoevaluării și evaluării reciproce, dar și asigurând *personalizarea procesului de evaluare formativă*, care valorizează progresul individual, în detrimentul raportării la norma de grup, promovând importanța evaluării în procesul individual de învățare.

Dimensiunea motivațional-axiologică reprezintă o axă importantă în prezentul model de formare, or, această componentă este orientată spre *facilitarea valorică a evaluării obiective și participative (din perspectivă general-umană și pedagogică)* pentru prevenirea și diminuarea stresului în evaluarea formativă. Facilitarea unei abordări obiective promovează abordarea critică și relativă a procesului de evaluare în sine, dar latura participativă asigură implicarea activă a elevilor în evaluarea propriilor lor experiențe școlare și de

învățare. Această abordare încurajează dezvoltarea abilităților de gândire critică și asumarea responsabilității pentru propria învățare. *Principiul transparenței și participării la procesul evaluării* este unul dintre principiile psiho-pedagogice ale evaluării criteriale prin descriptori, care fundamentează această abordare, evidențiind importanța susținerii motivației intrinseci a elevilor și a dialogului între cadrele didactice și elevi, în procesul de evaluare.

În structura CEF, devine principal să evidențiem și *dimensiunea reflexiv-inovativă*, care ghidează *monitorizarea progresului elevului și oferirea/solicitarea feedbackului constructiv*, pentru adaptarea strategiilor de predare și asigurarea că fiecare elev progresașă corespunzător obiectivelor de învățare și evaluare. Abordarea urmează să fie centrată pe elev, adaptând metodele de evaluare și învățare la stilurile individuale de învățare ale fiecărui elev. Monitorizarea constantă permite identificarea timpurie a problemelor și asigurarea că fiecare elev își atinge potențialul maxim. Este important să se înțeleagă că monitorizarea progresului elevilor nu se limitează doar la aprecieri și calificative, ci vizează crearea unei imagini complete și dinamice a dezvoltării lor. Feedbackul constructiv și suportul continuu sunt esențiale pentru a asigura că fiecare elev își atinge potențialul maxim, în propriul ritm de învățare

Metodologia evaluării criteriale prin descriptori propune trei componente structurale intercondiționate pentru monitorizarea progresului în învățare:

1. Monitorizarea etapizată a performanțelor, recomandată pentru toți elevii pe parcursul anului școlar, în cadrul evaluărilor formative etapizate;
2. Monitorizarea punctuală a performanțelor, recomandată, în special, la disciplinele de bază (Limba română și Matematică), pentru anumiți elevi și unele produse ale învățării;
3. Sinteza performanțelor, care se raportează la competențele specifice disciplinei și la produsele corespunzătoare la finele anului școlar.

Întru realizarea direcțiilor de mai sus, feedbackul constructiv în evaluarea formativă are multiple beneficii comportamentale, inclusiv creșterea participării elevilor, îmbunătățirea eficienței evaluării, identificarea oportunităților de dezvoltare personală și dezvoltarea capacităților reflexive și autoevaluative. Utilizarea acestui tip de feedback este importantă pentru motivarea și încurajarea învățării continue și pentru creșterea performanței elevilor [2, 41, 42].

Așadar, dimensiunile CEF: *cognitivă, acțional-strategică, motivațional-axiologică și reflexiv-inovativă* nu pot fi dezvoltate separat, or, ele interacționează și sunt intercorelate între ele și se condiționează reciproc.

Dezvoltarea CEF la studenții pedagogi conturează *profilul atitudinal al studentului viitor pedagog competent în evaluare formativă (abilitat profesional)*: motivat – pentru perfecționare și formare continuă în domeniul evaluării formative; auto-reflexiv – analizează constant eficacitatea metodelor sale de evaluare fiind dispus să le ajusteze sau să le schimbe, pentru a se potrivi nevoilor elevilor; flexibil – dispus să-și modifice planurile sau metodele de

predare, în funcție de rezultatele evaluării; obiectiv – oferă informații privind copilul, întemeiate pe o evaluare obiectivă, susținută științific și metodologic, precizând limitele afirmațiilor, concluziilor și recomandărilor; deschis spre colaborare, asigură un mediu prietenos elevului; încurajează elevii și le oferă sprijin emoțional; orientat pozitiv, ascultă activ, manifestă empatie și receptivitate; relevant prin soluții constructive: oferă feedback legat de obiectivele de învățare și de ceea ce este important pentru progresul elevului.

Sinergia acțională a componentelor *Modelului pedagogic de formare al CEF la studenții pedagogi* garantează reușita formării CEF la viitori pedagogi și „încununează opera” procesului de învățământ, cu caracter funcțional și cu efecte durabile, cu impact asupra dezvoltării personalității studentului.

Capitolul 3, Cadrul experimental de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi, prezintă designul cercetării praxiologice, descrierea metodelor de cercetare cantitativă și calitativă proiectate în demersul investigațional. Problematica dezvoltării competenței de evaluare formativă a fost abordată pe un eșantion experimental de 96 de subiecți de la specialitatea *Pedagogie în învățământul primar și pedagogie preșcolară*, învățământ cu frecvență la zi (FZ) și cu frecvență redusă (FR), din anii I-III de studii și de la specialitatea *Pedagogie în învățământul primar și limba engleză*, (FZ), anul III și anul IV de studii.

Pentru a identifica nivelul dezvoltării dimensiunilor competenței de evaluare, la etapa de constatare, au fost utilizate două instrumente: *Chestionarul de evaluare inițială a CEF la studenți și Inventarul de autoevaluare*. Primul instrument a inclus 10 întrebări, care au valorificat variabilele cercetării. Întrebările factuale se referă la vârsta respondenților și experiența acestora (pentru studenții de la frecvență redusă). Întrebările de opinie vizează părerile, atitudinile respondenților asupra competenței de evaluare a cadrului didactic și impactul acesteia în formarea personalității elevului de vârstă școlară mică. *Inventarul de autoevaluare* a fost alcătuit din 17 afirmații, care au fost construite în baza dimensiunilor și valorilor CEF. Grila a oferit studenților posibilitatea să stabilească gradul de cunoaștere/aplicare a indicatorilor, conform tabelului: 3 – des, 2 – uneori, 1 – niciodată. În conformitate cu datele sintetizate, fiecare criteriu din dimensiunile menționate, demonstrează deținerea unui anumit indicator al competenței la un anumit nivel: *inferior, mediu, avansat*. Rezumând, putem constata gradul de dezvoltare a CEF a subiecților, cuantificând răspunsurile prin corespondența nivel *inferior-mediu-avansat* și *frecvența: niciodată-rar-des*.

Din figura 1, putem observa eșantionul repartizat conform nivelului de dezvoltare a dimensiunilor CEF. La etapa pre-experimentală, studenții au studiat unități de curs în care a fost abordată problema evaluării ca latură a procesului instructiv-educativ. De asemenea, au studiat teme tangențiale la *Pedagogie, Didactica generală și Inițierea în practica pedagogică*, incluzând subiectul evaluării: *delimitări conceptuale, funcții, forme, strategii de evaluare* [27, p. 226].

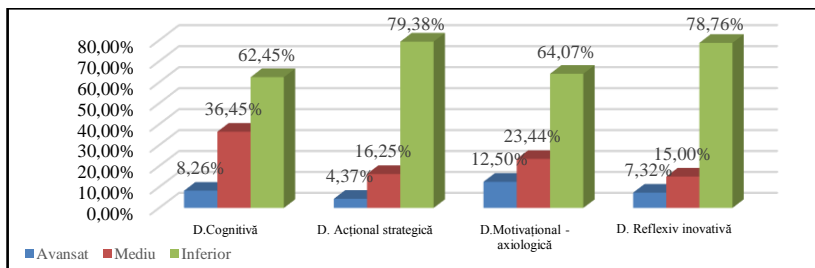

Figura 2. Nivelul inițial de dezvoltare a CEF la studenții pedagogi

Rezultatele obținute în urma aplicării inventarului de autoevaluare relevă că subiecții și-au dezvoltat CEF la nivel *mediu* și *inferior*. Referindu-ne la variabilele cercetării, dimensiunile *cognitivă* și *motivațional-axiologică* sunt dezvoltate mai mult la nivel mediu și, mai puțin, la nivelul avansat. Astfel, nu identificăm în *figura 1* nicio dimensiune care ar avea un grad superior de dezvoltare. Acest lucru este justificat prin interdependența acestor dimensiuni în formarea CEF, or, orice competență, pentru a atinge un anumit nivel de performanță, trebuie să se dezvolte armonios și consecvent, în ansamblul componentelor ei.

Rezultatele evaluării inițiale au fost corelate cu bazele teoretice ale cercetării, reliefându-se necesitatea unei intervenții în procesul de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi, ceea ce va asigura premise pentru facilitarea integrării acestora în activitatea profesională.

Având la bază *Modelul pedagogic de formare al CEF la studenții pedagogi*, criteriile și indicatorii de evaluare, principiile evaluării, teoriile învățării, modelele evaluării, fundamentate în partea teoretică a lucrării, s-a conturat o perspectivă dinamică și edificatoare asupra formării CEF, în vederea formării profilului de competență a cadrului didactic, abilitat profesional în evaluare formativă.

Programul de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi, care reprezintă instrumentul de validare a MPFCEF, s-a realizat în 5 etape consecutive: *de pregătire teoretico-metodologică*, *de realizare a orelor pe activități*, *de cercetare – acțiune/aplicată*, *de aplicare și (Auto) evaluare*. Procesul de formare a competențelor la fiecare dintre etapele descrise ulterior se axează pe cunoștințele și abilitățile formate la etapa anterioară. Aceste etape sunt interdependente, fiecare etapă fiind ghidată de un anumit obiectiv, precum și de condițiile realizării ei, exprimată în termeni, acțiuni, care formează împreună un corp unitar de cunoștințe, destinate să dezvolte competențele de evaluare a viitoarelor cadre didactice. Fiecare etapă este corelată cu o dimensiune specifică a CEF, care urmează a fi formată prin variabilele aferente acesteia.

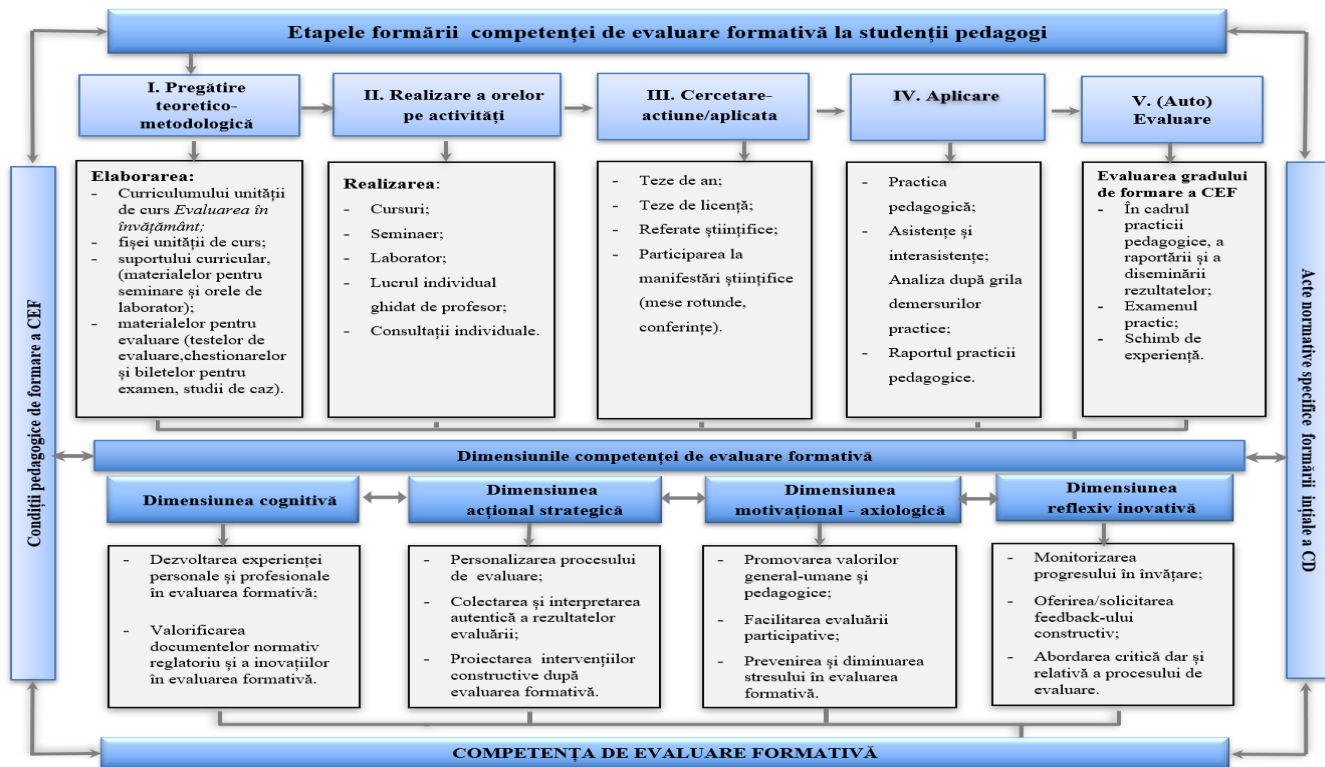

Figura 3. Programul de formare a CEF la studenții pedagogi

Procesul de formare/dezvoltare a competenței de evaluare formativă la viitorii învățători s-a pliat unui ansamblu de condiții pedagogice, privind demersul strategic integrat al disciplinelor pedagogice, transferului experiențelor de învățare prin practica pedagogică și organizării pe discipline a conținuturilor, fapt consemnat în partea teoretică a cercetării.

Conform ipotezei de asigurare a formării CEF, studenților li s-a propus spre realizare ansamblul de obiective, corelate cu valorile CEF. Finalitățile de studii ale cursului *Evaluarea în învățământ* urmează algoritmul de asigurare a formării CEF, formele de organizare a cursurilor universitare (curs teoretic, seminar și laborator) au favorizat dezvoltarea competenței, în conformitate cu finalitățile planificate. Aspectul formativ al cursului a fost consolidat prin aplicarea situațiilor de integrare, care implică analiză, sinteză, reflecție, întrebări, comentarii și extensii, oferind studenților posibilitatea de a dobândi o înțelegere mai profundă și oportunități de dezvoltare a abilităților practice în domeniul evaluării formative. În scopul eficientizării calității procesului educațional în mediul universitar, subiecții experimentali au utilizat suportul de curs „*Evaluarea în învățământ*” (autori T. Șova, D. Putină) [40], în vederea asigurării unui caracter planificat și unitar etapelor de formare.

În cadrul prelegerilor, axele vectoriale accentuate au fost dimensiunile CEF: *cognitivă, acțional-strategică și motivational-axiologică, iar la seminare, orele de laborator și studiul individual – acțional-strategică, motivational-axiologică și reflexiv-inovativă, dezvoltate prin intermediul strategiilor interactive și sarcinilor de cunoaștere*, (constientizare, reproducere, antrenare și exersare), *aplicare* (restructurare, transfer în situații noi, extindere și argumentare) și *integrare* (căutare și evaluare, reevaluare, îmbunătățire și producere și creare inovativă) [28, p. 189]. De exemplu, pentru conținutul tematic *Evaluarea în procesul educativ* am propus studenților următoarele sarcini, pe care le oferim selectiv în tabelul 1.

Tabelul 1. Exemple de sarcini propuse studenților în cadrul Cursului

Seminar	Studiul individual
Sarcini de cunoaștere	
<ul style="list-style-type: none"> - Realizați o descriere a strategiilor de evaluare inițială, continuă, sumativă, folosind informația din MECD, în baza următoarelor criterii: scop, funcții, obiectul evaluării, cadrul de implementare (ERRE), implicarea elevilor în alegerea strategiei, avantajele/ limitele metodei pentru elev/ cadru didactic. 	<ul style="list-style-type: none"> - Comparați evaluarea tradițională și cea modernă, evidențiind punctele forte și slabe ale fiecărei abordări, folosind informația din suportul precum și din alte surse selectate în mod independent. - Elaborați o matrice a funcțiilor evaluării, identificând rolurile corespunzătoare pentru fiecare funcție.
Sarcini aplicative	
<ul style="list-style-type: none"> - Formulați argumente pornind de la afirmația „Evaluarea tradițională și-a demonstrat eficiența pe parcursul evoluției istorice, pe când cea modernă încă mai are lacune”. 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificați o situație specifică dintr-un alt domeniu al educației (de exemplu, formarea profesională sau învățarea la distanță) și explorați modalități de aplicare a principiilor și practicilor evaluării în acest nou context. Prezentați exemple concrete și argumentați relevanța acestui transfer.

Un alt model, conceput la disciplina Geografie (M.E. Dulamă) și extrapolat/valorificat de noi, în învățământul superior, valabil pentru procesul de formare, cât și pentru cel de dezvoltare sau de utilizare a unei competențe, parcurge cinci etape:

- analiza sarcinii complexe sau a problematicii de rezolvat;
- efectuarea sarcinii complexe, rezolvarea problemei sau realizarea produsului;
- autoevaluarea rezultatului și a procesului rezolutiv/ formativ;
- refacerea procesului rezolutiv sau a produsului (a doua variantă);
- autoevaluarea rezultatului și a procesului rezolutiv/ formativ.

Pentru seminarul aplicativ de rezolvare a sarcinilor și a problemelor, subiectul: *Produsele școlare în procesul de ECD* am propus următoarea situație de integrare:

Tabelul 2. Situație de integrare. Exemplu

Obiectiv	Situația de integrare (simulată)	Resurse necesare
Să elaboreze instrumente de evaluare în conformitate cu cerințele metodologice	Învățătorul clasei a III-a vă anunță că, pentru data viitoare, la lecția de <i>Științe</i> trebuie să elaborati proiectul didactic al unei lecții de formare a capacităților de evaluare a cunostintelor la Modulul „ Mediile de viață ”.	Cunoștințe declarative: - structura lecțiilor conform tipologiei; - cerințele față de elaborarea proiectului didactic.
Activități de învățare Activitate individuală Produs: Proiect didactic	Sarcini: 1. Analizati curriculumul în învățământul primar și manualul de <i>Științe</i> , clasa a III-a. 2. Identificati produsul necesar pentru evaluarea competențelor specifice. 3. Elaborati un proiect didactic respectând cerințele. 4. Prezentați produsul colegilor, argumentând alegerea făcută.	Cunoștințe procedurale: - elaborarea proiectului didactic; - corelarea <i>Unitate de competență – conținut – produs</i> ; - elaborarea/ selectarea instrumentului de evaluare conform cerințelor. Atitudini: - motivație intrinsecă pentru procesul evaluativ; - atitudinea valorică bazată pe etica profesională față de activitatea de evaluare.
Evaluare/ autoevaluare Criterii de evaluare a proiectului didactic		Valori CEF formate: Personalizarea procesului de evaluare; Dezvoltarea experienței personale și profesionale în evaluarea formativă.

În contextul Programului formativ, un rol aparte a revenit orelor de *laborator*, în cadrul cărora studenții și-au dezvoltat abilități de verificare, măsurare, semnificare și argumentare elaborând, selectând și aplicând

instrumente de evaluare formativă. O metodă eficientă în procesul de formare a CEF în context universitar a avut-o *simularea didactică*, care favorizează practicile inovatoare, rezolvarea problemelor și facilitează transferul de cunoștințe, capacități și atitudini în diverse domenii de cunoaștere, fiind o strategie care nu numai impune luare de decizii, dar, în același timp, îi permite studentului să-și dezvolte autonomia și gândirea critică. Această strategie asigură legătura dintre procesele de învățare dobândite la prelegeri și seminare, cu problemele reale prezente, în contextul profesiei didactice, operaționalizând astfel o dimensiune teoretico-practică în formarea CEF. Simularea are un impact dublu, or, studenții observatori la procesul simulării sunt provocați în a trăi experiența, evaluând fiecare frază, întrebare, comportamentul non-verbal al colegului său în rolul de cadru didactic, venind cu obiecții, propuneri, soluții și dezvoltându-și astfel capacitatea de observare, argumentare și analiză a situației de învățare. *Orele de laborator* în instituțiile de practică au permis studenților să observe aplicarea evaluării criteriale prin descriptorii în situații concrete. Acest proces a favorizat identificarea relației dintre *tipul lecției – unitățile de competență – obiectivele operaționale – strategiile didactice – rezultatele elevilor*. Această formă de realizare a apreciat valorile CEF: *monitorizarea progresului, personalizarea procesului de evaluare, valorificarea documentelor normativ-reglatorii și a inovațiilor în evaluarea formativă*.

Demersul universitar de practică pedagogică a continuat procesul de formare a CEF, valorificând dimensiunile constituente, unde studenții pot performa în mod real, direct – într-o formă experiențială, dar ghidată (mentorată), competențele dobândite la disciplinele de specialitate, la psihologie, pedagogie și didacticile particulare.

Etapă finală a fost proiectată în vederea evaluării gradului de dezvoltare a CEF la studenții pedagogi la încheierea practicii pedagogice și în cadrul probei practice la examen. Instrumentele aplicate la această etapă au fost aceleași: *Chestionarul de evaluare finală a CEF la studenți, Inventarul de autoevaluare, cu Fișa de observarea a activității evaluative a studentului în timpul practicii pedagogice*. Metodele statistice utilizate în cercetare au fost bazate pe necesitatea comparării rezultatelor cercetării la etapa de realizare și la etapa de control, confirmând ipoteza, care a postulat faptul că aplicarea unui *Program de formare a CEF la studenții pedagogi va asigura premise pentru integrarea și adaptarea profesională eficientă*. Fidelitatea test-retest este foarte importantă pentru validarea rezultatelor cercetării și confirmarea valorilor semnificative, ca produs al reconsiderării și dezvoltării semnificației conceptului CEF la studenții pedagogi. La fel, experiențele metodologice de elucidare a condițiilor pedagogice de formare prin intermediul Programului de formare a CEF la

studenții pedagogi au fost orientate, în mod expres, spre formarea valorilor CEF, care au fost valorificate pe un eșantion reprezentativ, pentru recunoașterea rezultatelor cercetării. Cu scopul verificării eficienței programului experimental realizat, am utilizat testele statistice **Wilcoxon și Kruskal Wallis**. Testul *Wilcoxon* măsoară diferența dintre rangurile a două eșantioane dependente/perechi (compuse din aceiași subiecți). Datele sunt sintetizate în două tabele, primul indică numărul de diferențe negative (0), pozitive (8) și observații coincidente (10), în ceea ce privește datele ordonate după parametrii prestabiliți, iar al doilea tabel indică nivelul de semnificație a itemilor din chestionar. Pentru calcularea valorii, am aplicat formula:

$$Z = \frac{T - [n * (n + 1)/4]}{\sqrt{n * (n + 1) * (2n + 1)}} / 24$$

Rezultatele obținute relevă o diferență semnificativă între cotele procentuale obținute la etapa pretest și posttest, pentru itemul Importanța CEF în asigurarea calității procesului instructiv-educativ (Wilcoxon: N=96, $z = -8,208$ pe baza rangurilor pozitive, $p < ,001$), ceea ce denotă că activitățile realizate în cadrul programului au fost eficiente, contribuind la atingerea obiectivelor stabilite pentru program. Activitățile au avut un impact pozitiv asupra celor implicați, facilitând schimbarea și optimizarea opiniei respondenților privind importanța CEF în asigurarea calității procesului instructiv-educativ. Dacă la etapa experimentului de constatare, componentele structurale ale competenței de evaluare nu erau văzute într-un ansamblu coerent de acțiuni, care se condiționează reciproc și asigură atât calitatea procesului instructiv-educativ, cât și starea de bine a elevului, la etapa de control, nu mai atestăm indicatori *lipsit de importanță* sau *puțin important*. La etapa de validare a rezultatelor experimentului formarea valorilor CEF s-a realizat progresiv, în dinamică pozitivă evidentă, metoda statistică înregistrând valorile z pe segmentul $-8,366 - 5,03$, $p = 0,001$. Pentru a identifica dacă vârsta și experiența respondenților au favorizat formarea CEF, am aplicat testul **Kruskal Wallis**, care măsoară diferența rangurilor în funcție de anumite criterii. Acest instrument ne-a permis să remarcăm o diferență semnificativă la unele întrebări, ceea ce demonstrează că între experiența profesională și gradul de dezvoltare a CEF există o corelație nesemnificativă. În figurile 4 și 5 este prezentată dinamica rezultatelor pretest și posttest, stabilite cu ajutorul: *Inventarului de autoevaluare și a Fișei de observarea a activității evaluative a studentului în timpul practicii pedagogice*.

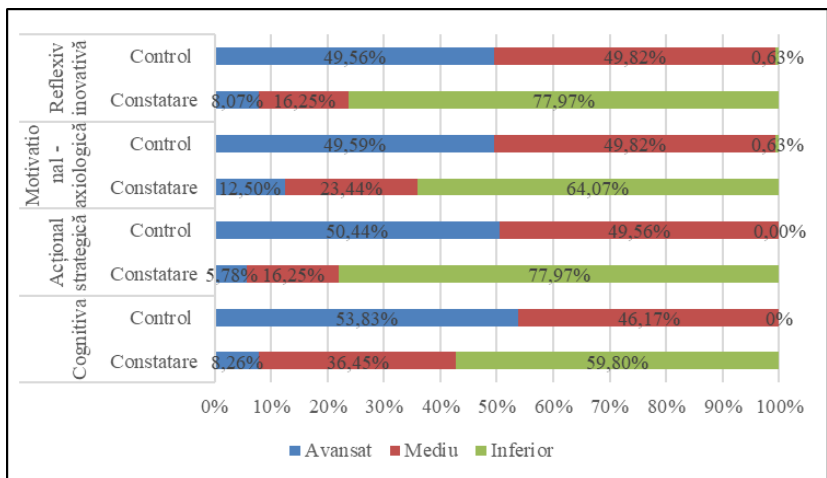

Figura 4. Dinamica rezultatelor obținute prin intermediu Inventarului de autoevaluare

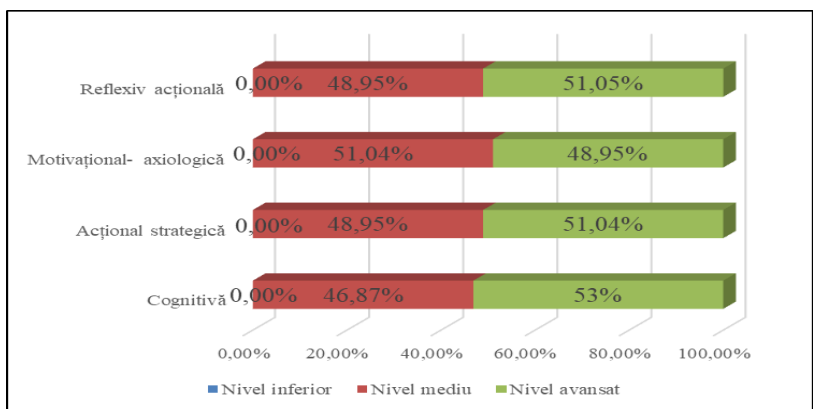

Figura 5. Nivelul dezvoltării dimensiunilor CEF (Fișa de observarea a activității evaluative a studentului în timpul practicii pedagogice)

Rezultatele obținute în cadrul etapei de control arată consistență pe toate dimensiunile CEF, cu valori cantitative aproximativ identice.

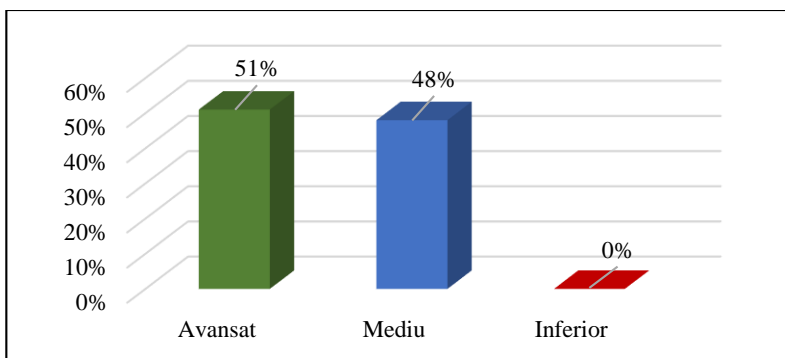

Figura 6. Distribuția subiecților cercetării în dependență de nivelul formării CEF

Subiecții plasați la *nivelul avansat* al formării CEF demonstrează o înțelegere foarte bună a reglementărilor, aplicând evaluări aliniate obiectivelor educaționale și adaptate diversității stilurilor de învățare. Ei oferă feedback constructiv și ajustează învățarea în funcție de rezultate, angajându-se în autoevaluare și îmbunătățire continuă. Acești educatori promovează autoevaluarea elevilor, oferind sprijin adecvat și adaptând evaluările la feedbackul primit, colectând atent datele și interpretându-le contextualizat.

Nivelul mediu de formare a CEF a fost atribuit studenților care aplică principiile evaluării formative, în majoritatea cazurilor, dar pot să nu acopere complet diversitatea nevoilor de învățare sau să omită monitorizarea și ajustarea intervențiilor. Ei comunică rezultatele eficient, dar, uneori, omit detalii importante, deoarece deciziile lor sunt adesea unilateral determinate, deși consultă parțial elevii.

Nivel inferior de formare a CEF a fost atribuit studenților, care manifestă o înțelegere limitată a documentelor normative, aplicând strategii de evaluare formativă incoerente cu obiectivele educaționale sau cu stilurile de învățare. Datele sunt colectate nesistematic, iar analiza și comunicarea rezultatelor sunt adesea superficiale sau inexacte.

Rezultatele cantitative și calitative, obținute în cadrul acestui demers investigațional, oferă un suport semnificativ cu privire la formarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi atât pentru nivelul 6 ISCED, precum și pentru nivelul 5 ISCED. Ceea ce aducem ca element de originalitate în cercetarea noastră experimentală este detalierea componentelor structurale ale CEF la studenții pedagogi, concentrându-ne pe aspectul formativ al cursului, consolidat prin utilizarea situațiilor de integrare, care implică activități precum analiza, sinteza, reflecția, întrebări, comentarii și extensii. Aceste abordări oferă studenților oportunități de a obține o înțelegere mai profundă și de a-și dezvolta abilitățile practice în domeniul evaluării formative, concentrându-ne pe integrarea strategică a disciplinelor pedagogice, pe transferul experiențelor de învățare prin practica pedagogică și organizarea conținuturilor pe discipline.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată de noi a dezvoltat teoria și practica educațională prin fundamentarea conceptuală, metodologică și experimentală a formării competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi, care vor activa în învățământul primar. Raportând rezultatele cercetării la scopul și obiectivele proiectate, putem concluziona că:

1. Analiza coordonatelor teoretice privind formarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi a condus la identificarea celor mai relevante teorii ale învățării: cognitivismul, construcționismul, behaviorismul, învățarea experiențială și teoria învățării autoreglate. A fost argumentat teoretic că formarea competenței de evaluare formativă se axează pe diverse modele ale evaluării: Modelul centrat pe obiective instrucționale, curriculare (Tayler-Mager), Modelul evaluării centrat pe decizie (D. L. Stufflebeam 1960); Modelul evaluării strategice (R.E. Stake, 1970), Modelul evaluării calitative (J-M. De Ketele, J.M. Roegiers etc.) și Modelul evaluării autentice.
2. Evidențiind argumentele științifice privind competența profesională a cadrului didactic și competența de evaluare, ca și construct al profilului de competență al acestuia și bazându-ne pe reperele conceptuale și metodologice ale formării CEF la studenții pedagogi, am redefinit conceptul de competență de evaluare formativă, care *reprezintă potențialul conștient al unui cadru didactic de a asigura corectitudinea, obiectivitatea și relevanța evaluării formative, prin proiectarea, selectarea, reconceptualizarea metodelor și instrumentele de evaluare formativă pentru monitorizarea și evaluarea procesului de învățare, precum și pentru gestionarea eficientă a situațiilor de evaluare și autoevaluare, prin mobilizarea resurselor adecvate contextului, un feedback prompt și constructiv, ajustând instrucțiunile, în funcție de rezultate și implicarea elevului în procesul de evaluare*. Prin realizarea obiectivelor cercetării, a fost stabilită relevanța competenței de evaluare formativă în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice din învățământul primar, valorificând inclusiv aportul teoretic-conceptual al cercetărilor.
3. Studiul referitor la rolul evaluării formative în asigurarea calității procesului instructiv-educativ configurează ideea că, formarea profesională inițială a cadrelor didactice consistă în acțiuni importante pentru asigurarea capacității sistemului de învățământ, în vederea implementării reformelor și furnizarea serviciilor educaționale de calitate. Această etapă fundamentală se configurează ca un pilon strategic în capacitatea sistemului educațional de a implementa reformele și de a furniza servicii educaționale de calitate. În cadrul cercetării, a fost evidențiat faptul că, prin integrarea CEF în formarea inițială a viitorilor învățători/ profesori, se promovează o cultură de reflecție, de analiză și adaptare continuă, cadrele didactice devenind practicieni reflexivi, capabili să evalueze și să își ajusteze metodele și strategiile în

- funcție de context și de potențialul și progresul individual al elevilor.
4. Având ca reper abordările teoretice și metodologice, au fost elaborate și fundamentate principiile (unității dialectice a componentelor care formează CEF; organizării ciclice a procesului de formare a CEF; formării experienței personale prin activitatea practică, ca o formă de tranziție de la formarea teoretică la cea practică) ce conturează formarea CEF la studenții pedagogi, a fost elaborat și întemeiat științific *Modelul pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi*; au fost identificați indicatorii, descriptorii și valorile CEF la studenții pedagogi; a fost evaluat gradul de manifestare a CEF la studenții pedagogi și a fost elaborat și validat experimental *Programul de formare a CEF la studenții pedagogi*, care va asigura premise pentru o integrare și adaptare profesională eficientă.
 5. Conceptualizarea *Modelului pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă a studenților pedagogi* a permis stabilirea locului și rolului competenței de evaluare formativă în profilul de competență a cadrului didactic, precizându-se componentele sale și perspectivele funcționale în debutul carierei didactice. Astfel, elucidarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi a făcut posibilă:
 - a. identificarea dimensiunilor CEF: *cognitivă, acțional-strategică, motivațional-axiologică și reflexiv-acțională* și nivelurile de dezvoltare ale acestora: *avansat, mediu, inferior*;
 - b. stabilirea *valorilor* CEF: dezvoltarea experienței personale în evaluarea formativă; valorificarea documentelor normativ-reglatorii și a inovațiilor în evaluarea formativă; personalizarea procesului de evaluare; colectarea și interpretarea autentică a rezultatelor evaluării; proiectarea intervențiilor constructive după evaluarea formativă, monitorizarea progresului în învățare; oferirea/solicitarea feedbackului constructiv; facilitarea evaluării participative și prevenirea/ diminuarea/ depășirea stresului în evaluarea formativă;
 - c. conturarea profilului atitudinal al studentului viitor cadru didactic competent în evaluarea formativă: *echilibrat, obiectiv, empatic, corect, auto-reflexiv, flexibil, motivat, consecvent, operativ și constructiv în oferirea feedbackului*.
 6. Experimentul pedagogic, proiectat și realizat, a demonstrat funcționalitatea și eficiența *Programului de formare a CEF la studenții pedagogi*, inclusiv prin atingerea unui nivel de performanță a grupului experimental, prin valorile comparative obținute la etapa pre-test și post-test, evoluție diferențiată pe rezultate intrări – ieșiri și prin rezultatele analizei statistice, realizate prin intermediul SPSS16: Testul Wilcoxon (Z variază de la 8,712b la 9,598b și $p=0,001$ pentru chestionar) și Kruskal Wallis.
 7. Valorile teoretico-științifice și aplicative, obținute în rezultatul cercetării, evidențiază importanța formării CEF la studenții pedagogi ca abordare sistemică, care a presupus:

- a. fundamentarea teoretică și metodologică a funcționalității *Modelului pedagogic de formare a CEF la studenții pedagogi și a Programului de formarea a CEF*;
 - b. definirea CEF și stabilirea locului și rolului adecvat în structura competențelor profesionale didactice;
 - c. formularea valorilor, indicatorilor, criteriilor și a descriptorilor CEF la studenții pedagogi;
 - d. valorificarea *Programului de formare a CEF la studenții pedagogi* pentru studenții pedagogi de la ciclul I Licență.
8. Analiza rezultatelor cercetării au confirmat soluționarea problemei științifice, care rezidă în fundamentarea teoretică și metodologică a procesului de formare a CEF pentru studenții pedagogi, care vor activa în învățământul primar, ținându-se cont de principiile de formare a CEF.

În conformitate cu rezultatele obținute în cadrul cercetării, propunem următoarele **Recomandări**:

1. *Integrarea modelului CEF în programele de formare inițială la Nivelul 5 și 6 ISCED*:
 - integrarea CEF în sistemul de formare inițială a cadrelor didactice la specialitățile pedagogice (Nivelul 5 și 6 ISCED), prin implementarea unei abordări interactive și practice, axată pe aplicarea principiilor CEF în contextele Didacticilor particulare;
 - asigurarea valorificării continuității modelului CEF în cadrul Didacticilor particulare ș.a.
2. *Implementarea Modelului pedagogic de formare al CEF la studenții pedagogi în programele de formare continuă*:
 - inițierea unor programe de formare continuă pentru formatorii de la programele de formare inițială a profesorilor, cu accent pe familiarizarea cu principiile și strategiile CEF;
 - valorificarea finalităților în programele de formare profesională ce vizează dezvoltarea continuă a competenței de evaluare formativă la învățătorii claselor primare, cu extrapolare la alte specialități pedagogice;
 - organizarea de workshop-uri, master-class-uri seminare și conferințe cu participarea experților în domeniul evaluării formative etc.
3. *Dezvoltarea resurselor didactice specifice*:
 - elaborarea de manuale, ghiduri metodologice și materiale didactice, adaptate la specificul fiecărei discipline pedagogice, care să ofere studenților o bază fundamentată de cunoștințe și practici specifice de aplicare a CEF, în situații profesionale autentice;
 - crearea de platforme online cu resurse educaționale interactive dedicate CEF: tutoriale video, modele de fișe de observare și evaluare, studii de caz, forumuri de discuții pentru studenți și cadre didactice;

- facilitarea accesului la documente naționale și internaționale, studii de referință, resurse educaționale deschise și de expertiză, mentorare în domeniul evaluării formative etc.

Designul utilizat pentru cercetarea noastră are anumite **limite**, privind cuprinderea tuturor aspectelor legate de dezvoltarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi. De asemenea, nu am abordat aspecte legate de CEF la elevii cu CES, deoarece acesta este unul specific și complex, depășind obiectivele trasate de noi, dar și existând oportunitatea de a continua cercetările la temă.

Perspectivile cercetării:

- extrapolarea rezultatelor cercetării noastre la nivelul 5 ISCED;
- publicarea monografiei „Aspecte metodologice de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi”;
- elaborarea unui Ghid pentru formarea inițială și continuă a cadrelor didactice la temă;
- conceperea și implementarea unui Program de formare pentru profesorii universitari „Formarea competenței de evaluare la studenții ciclului I (Specialitățile: *Istorie și Educație civică, Limba și literatura română și Limbi străine, Geografie/ Biologie, Fizică/ Informatică*)”.

BIBLIOGRAFIE

1. ANDRIȚCHI, V. Calitatea cadrului didactic – indicator al eficacității sistemului educațional național. In: *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale: Materialele Conferinței Științifice Internaționale*, Ediția a 1-a, Chișinău, 11-12 octombrie 2019. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2019, pp. 309-315. ISBN 978-9975-48-156-4.
2. BOCOȘ, M. *Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice*. Iași: Polirom, 2013. 470 p. ISBN 978-973-46-3248-0.
3. BOCOȘ, M., JUCAN, D. *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*. Pitești: Paralela 45, 2009. 216 p. ISBN 978-9734-70-489-7.
4. BLEANDURĂ, N. *Sistemul de situații didactice ca element de bază al formării competențelor profesorului de informatică: teză de doctor. în pedagogie*. Bălți, 2019. 166 p.
5. CABAC, V. Formarea competențelor: perspectivă enactivă, În: *Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor: materialele conferinței științifice internaționale*, Bălți, 9 octombrie 2020. Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2020, vol. 1, pp. 228-230. ISBN 978-9975-50-255-9.
6. *Cadrul European al calificărilor pentru învățământul Superior*. [citât 15.10.2022]. Disponibil: <https://www.accreditedqualifications.org.uk/european-qualifications-framework-eqf.html>
7. Codul Educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 319-324, p. 143, a
8. CRUDU, V. et. al. *Standardele de competență profesională a cadrelor didactice din învățământul general*. Varianta revizuită [online] [citât 15.10.2022]. Chișinău, 2018. 9 p. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf
9. COJOCARU, V. Gh. *Competență. Performanță. Calitate: concepte și aplicații în educație*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2016. 273 p. ISBN 978-9975-46-281-5.
10. CUCOȘ, C. *Teoria și metodologia evaluării*. Iași: Polirom, 2008. 272 p. ISBN 978-973- 46-0936-9.
11. CUZNEȚOV, L. *Educație prin optim axiologic. Teorie și practică*. Chișinău: Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” 2010. 159 p. ISBN978-9975-4073-2-8.
12. DANDARA, O. Rolul și posibilitățile formatoare ale evaluării în procesul de instruire bazat pe realizarea de proiecte. In: *Didactica Pro...* 2017, nr. 5-6(105-106), pp. 7-11. ISSN 1810-6455.
13. DUMBRAVEANU, R., PÂSLARU, VI., CABAC V. *Competențe ale pedagogilor: Interpretări*. Chișinău: Continental Grup, 2014. 192 p. ISBN 978-9975-9810-5-7.
14. FRUMOS, F. *Didactica. Fundamente și dezvoltări cognitive*. Iași: Polirom,

2008. 213 p. ISBN 978-973-461242-0.
15. GERARD, F.-M., PACEARCĂ, Ș. *Evaluarea competențelor: Ghid practic*. București: Aramis, 2012. 206 p. ISBN 978-973-679-935-8.
 16. GUȚU VI., et. al. *Didactică universitară: Studii și experiențe*. Chișinău: CEP USM, 2011. 294 p. ISBN 978-9975-71-100-5.
 17. GORAȘ-POSTICĂ, V. Formarea de competențe profesionale în contextul actual al învățământului superior. In: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2013, nr.5 (65), pp. 31-36. ISSN 1857-2103.
 18. MEYER, G. *De ce și cum evaluăm?* Iași: Polirom, 2000. 192 p. ISBN 973-683-565-0
 19. OPROESCU, A. *Formarea culturii evaluării pedagogice: tz. de doct. în științe pedagogice*, Chișinău, 2016. 212 p.
 20. PÂSLARU, VI. Evaluarea – al patrulea pilon al reformei școlare. In: *Didactica Pro ...* 2005, nr. 5-6 (33-34), pp. 34-37. ISSN 1810-6455.
 21. PÂSLARU, VI., ACHIRI, I. CABAC, V., BOLBOCEANU, A., RĂILEANU, A., SPINEI, I., *Concepția evaluării rezultatelor școlare*. Chișinău: IȘE, 2006. 249 p.
 22. PÂSLARU, V. CABAC, V. *Evaluarea în învățământ: orientări conceptuale*. Ghid metodologic. Chișinău: IȘE, 2002. ISBN 978-973-147-169-3.
 23. PÂSLARU, VI., *Principiul pozitiv al educației. Studii și eseuri pedagogice*, Editura Civitas, Chișinău, 2003. 320 p. ISBN9975-912-08-7.
 24. PATAKI, G., FARTUȘNIC, C. *Evaluarea sistemului de formare profesională inițială și de formare continuă a cadrelor didactice din Republica Moldova. Studiu* [online]. Chișinău, 2023. 147 p. [citât 22.04.2023]. Disponibil: https://ipre.md/wp-content/uploads/2023/03/STUDIU_EVALUARE_FORMARE_INITIALACONTINUA_FINAL_14.03.2023_ed.pdf
 25. POTOLEA, D., NEACȘU, I., MANOLESCU, M. *Metodologia evaluării realizărilor școlare ale elevilor. Ghid metodologic general*. București: ERC PRESS, 2011. 136 p. ISBN 978-606-602-134-0.
 26. POTOLEA, D., NEACȘU, I., IUCU, R.B., PÂNIȘOARA, I.-O. *Pregătirea psihopedagogică. Manual pentru definitivat și gradul didactic II*. Iași: Polirom, 2008. 542 p. ISBN 978-973-46-1159-1.
 27. PUTINĂ, D. Competența de evaluare a învățătorului – construct necesar la debutul carierei didactice. In: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2023, nr. 5(165), p. 222-229. ISSN 1857-2103; ISSN e 2345-1025.
 28. PUTINĂ, D. Dezvoltarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi prin aplicarea situațiilor de integrare. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2023, nr. 3 (33), p. 188-197. ISSN 1857-0623. DOI: <https://doi.org/10.36120/2587-3636.v33i3.188-198>.
 29. PUTINĂ, D. Cadrul Național al Calificărilor și rolul competențelor de evaluare. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: materialele conferinței științifice internaționale*, Ediția a 4-a, Bălți, 27-28 octombrie 2022. Bălți: Tipografia din Bălți, 2022, p. 346-354. ISBN 978-9975-161-32-9.

30. PUTINĂ, D. Modelul formării competențelor de evaluare la viitoarele cadre didactice prin disciplinele modului pedagogic. În: *Perspective și tendințe actuale de dezvoltarea a învățământului primar și preșcolar: materialele conferinței științifice internaționale*, Bălți, 30-31 octombrie 2013. Bălți: S.n., (Tipografia din Bălți), 2014, p. 256-261. ISBN 978-9975-132-13-8.
31. PUTINĂ, D. Accepțiuni științifice moderne asupra tipologiei și structurii competențelor didactice. În: *Învățământul universitar și piața muncii: conexiuni și perspective. Materialele Conferinței științifice internaționale*, Chișinău, 21 noiembrie 2014. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 287-293. ISBN 978-9975-71-675-8.
32. RACU, Iu. *Psihologia anxietății la copii și adolescenți*: teză de doctor habilitat în psihologie. Chișinău, 2020. 351 p.
33. RADU, I.,T. *Evaluarea în procesul didactic*. București: EDP, 2007. 289 p. ISBN 978- 973-30-1720-2.
34. ROEGIERS, X. De la connaissance a la competence. Bruxelles: PIE Peter Lang, 2017. 301 p. ISBN-13 978-2807603226.
35. ROEGIERS, X. Savoirs, capacités et compétences à l'école: une quête de sens [online]. In: *BIEF: forum-pédagogies*, mars 1999, pp. 24-31. [citat 18.09.2018]. Disponibil: <https://docplayer.fr/32243136-Savoirs-capacites-et-competences-a-l-ecole-une-quete-de-sens.html>
36. SCALLON, G. *L'Evaluation Formative des Apprentissages: l'Instrumentation*. Quebec: Presses de l'Université Laval, 1988. 171 p. ISBN 2763771580; ISBN 9782763771588.
37. SCALLON, G. The assessment of competency and the importance of judgment [online]. In: *Pédagogie collégiale*. 2004, vol. 18, nr. 1. [citat 17.01.2018] Disponibil: https://cdc.qc.ca/ped_coll/en/Scallon-Vol_18_1A.pdf.
38. STOICA, A. *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practica*. București: Humanitas Educațional, 2003. 137 p. ISBN 973-8289-68-8.
39. STOICA, A., MUSTEAȚĂ, S. *Evaluarea rezultatelor școlare: Ghid metodologic*. Chișinău: Lyceum, 1997. 176 p. ISBN 9975-939-91-0.
40. ȘOVA, T. PUTINĂ, D. *Evaluarea în învățământ. Suport de curs*. Bălți: S. n. Tipografia din Bălți, 2017. 250 p. ISBN 978-9975-3184-0-2.
41. URSU, L., MARIN, M. [et. al.]. *Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptorii în învățământul primar. Clasele I-IV* [online]. Chișinău, 2019. 69 p. [citat 22.09.2023] Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/mecd_1-4_15.11.2019
42. URSU, L., MARIN, M. *Evaluarea criterială prin descriptorii în învățământul primar. Clasa 1-2. Ghid metodologic*. Chișinău, 2016.
43. VEVERIȚĂ, T. *Metodologia dezvoltării competenței digitale în procesul formării inițiale a cadrelor didactice filologi*: tz. de doct. în științe pedagogice [online]. Chișinău, 2019. 234 p. [citat 09.10.2022]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55250/tatiana_veverita_thesis.pdf
44. VOICULESCU, E. *Factorii subiectivi ai evaluării școlare*. București: Aramis, 2007. 193 p. ISBN 973-8066-68-2.
45. VOICULESCU, F. *Paradigma abordării prin competențe. Suport pentru dezbateri*. Alba Iulia: POSDRU, 2011. 102 p.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI

1. GORAȘ-POSTICĂ, V., PUTINĂ, D. Extinderi andragogice în domeniul dezvoltării curriculare. Practici profesionale vocaționale. În: *DIDACTICA PRO...*, 2020, nr. 4(122), p. 14-21. ISSN 1810-6455. Categoria B
2. PUTINĂ, D. Competența de evaluare a cadrului didactic – factor motivațional decisiv în învățarea autentică a elevului. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Ediția 2-a, 27 aprilie 2018, Bălți: Tipografia din Bălți, 2018, p.240-243. ISBN 978-9975-3260-0-1.
3. PUTINĂ D. Competența de evaluare a învățătorului – construct necesar la debutul carierei didactice. În: *Studia Universitatis Moldaviae*. 2023, nr. 5(165), p. 222-229. ISSN 1857-2103; ISSNe 2345-1025.
4. PUTINĂ, D. Evaluarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice În: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare*, 10-11 noiembrie 2022 Chișinău: CEP USM, 2022 pp. 148-150. – ISBN 978-9975-152-48-8.
5. PUTINĂ, D. Dezvoltarea competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi prin aplicarea situațiilor de integrare. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2023, nr. 3(33), p. 188-197. ISSN 1857-0623. DOI: <https://doi.org/10.36120/2587-3636.v33i3.188-198>
6. PUTINĂ, D. Cadrul Național al Calificărilor și rolul competențelor de evaluare. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: Materialele conferinței științifice internaționale*, Ediția a 4-a, Bălți, 27-28 octombrie 2022. Tipografia din Bălți, p. 346-354. ISBN 978-9975-161-32-9.
7. PUTINĂ, D. Modelul formării competențelor de evaluare la viitoarele cadre didactice prin disciplinele modului pedagogic. În: *Perspective și tendințe actuale de dezvoltarea a învățământului primar și preșcolar: Materialele conferinței științifice internaționale*, 30-31 octombrie 2013. Bălți: S.n., (Tipografia din Bălți), 2014, p. 256-261. ISBN 978-9975-132-13-8.
8. PUTINĂ, D. Tehnici de evaluare formativă în cadrul orelor de pedagogie. În: *Didactica Pro ...* 2012, nr. 5-6(75-76), p. 98-101. ISSN 1810-6455.
9. PUTINĂ, D. Accepțiuni științifice moderne asupra tipologiei și structurii competențelor didactice. În: *Învățământul universitar și piața muncii: conexiuni și perspective. Materialele Conferinței științifice internaționale*, Chișinău, 21 noiembrie 2014. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 287-293. ISBN 978-9975-71-675-8.
10. ȘOVA, T., PUTINĂ, D. *Evaluarea în învățământ. Suport de curs*. Bălți: S. n. Tipografia din Bălți, 2017. 250 p. ISBN 978-9975-3184-0-2.

ADNOTARE

Putină Dorina

*Repere conceptuale și metodologice de formare
a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi,
teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2024*

Structura tezei: Introducere, trei capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografie din 250 de titluri, 160 de pagini text de bază, 22 de anexe, 24 de figuri, 20 de tabele.

Publicațiile la tema tezei: 4 articole în reviste științifice din Registrul Național al revistelor de profil, categoria B; 5 articole în lucrările conferințelor științifice cu participare internațională; un suport de curs.

Cuvinte-cheie: evaluare, evaluare formativă, studenți pedagogi, învățământ primar, competență didactică, competența de evaluare formativă, model pedagogic, monitorizarea evaluării, feedback constructiv, evaluarea învățării.

Domeniul de studiu: Pedagogie universitară, Teoria și metodologia evaluării.

Scopul cercetării: stabilirea fundamentelor teoretice și metodologice ale formării CEF la studenții pedagogi la nivelul învățământului primar.

Obiectivele includ: stabilirea cadrului teoretic și normativ al formării competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi; determinarea reperelor conceptuale și metodologice ale formării CEF la studenții pedagogi; conceptualizarea *Modelului pedagogic a CEF la studenții pedagogi*; identificarea criteriilor, descriptorilor și indicatorilor CEF la studenții pedagogi; constatarea gradului de manifestare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi; elaborarea, implementarea și validarea experimentală a *Programului experimental de formare a CEF la studenții pedagogi*.

Noutatea și originalitatea științifică a investigației se bazează pe fundamentarea conceptului de competență de evaluare formativă; elaborarea și întemeierea științifică a *Modelului pedagogic de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi* fundamentat pe teoriile învățării: *behavioristă, conectivistă, experiențială, teoria învățării autoreglate și teoria constructivistă*; stabilirea dimensiunilor structurale ale competenței de evaluare formativă, ce se dezvoltă la etapa inițială: *cognitivă, acțional-strategică, reflexiv-inovativă și motivațional-axiologică*; descrierea valorilor și indicatorilor CEF la studenții pedagogi și formularea concluziilor științifice privind formarea CEF la etapa inițială.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea problemei științifice importante ale cercetării vizează formarea inițială la viitoarele cadre didactice a CEF prin crearea premiselor conceptuale și metodologice, concretizate în: fundamentarea teoretică și metodologică a funcționalității Modelului pedagogic al CEF la studenții pedagogi; valorificarea în formarea profesională inițială a Programului experimental de formare a CEF la studenții pedagogi exprimată în etape specifice; aplicarea dimensiunilor, indicatorilor și criteriilor de evaluare a CEF în practica educațională prin activități specifice, stagii practice și cercetare pedagogică.

Semnificația teoretică a cercetării este obiectivată prin definirea și dezvoltarea conceptului CEF, dar și prin stabilirea locului acesteia în structura competențelor profesionale didactice. Au fost analizate și redefinite de manieră integratoare alte concepte-cheie adiacente: evaluarea formativă, evaluarea formatoare, evaluarea învățării și feedbackul, dimensiunile cognitivă, acțional-strategică, reflexiv-inovativă și motivațional-axiologică ale CEF. S-au determinat principiile care fundamentează formarea CEF la studenții pedagogi: al unității dialectice a componentelor CEF, al organizării ciclice a procesului de formare a CEF, al formării experienței personale și profesionale prin activitatea practică.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în valorificarea *Modelului pedagogic de formare al CEF* la studenții pedagogi la nivelul dimensiunilor cognitive, acțional-strategice, reflexiv-inovative și motivaționale, în cadrul formării inițiale, în demonstrarea eficienței Programului de formare a CEF la studenții pedagogi, la ciclul I Licență, în elaborarea și întemeierea științifică a structurii CEF la studenții pedagogi, inclusiv utilizarea acesteia în cadrul unităților de curs, în domeniul general de studii Științe ale Educației. Astfel s-a contribuit la dezvoltarea practicii educaționale care vizează profilul de competență a cadrului didactic, la începutul carierei pentru studenții altor facultăți, precum și pentru formarea continuă a cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin experimentarea condițiilor pedagogice de formare a competenței de evaluare formativă la studenții pedagogi ciclul I, de la Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți.

ANNOTATION

Putină Dorina

Conceptual and methodological references of building formative assessment competence in students who study pedagogy, **The Ph.D. thesis in Educational Sciences, Chisinau, 2024**

The structure of the thesis: Introduction, three chapters, General conclusions and recommendations, 250 bibliographic references, 160 pages of basic text, 22 annexes, 24 figures, 20 tables.

Publications on the topic of the thesis: 4 articles in scientific journals from the national register of the scientific journals, Category B, 5 articles in scientific conference papers with international participation; 1 course of lessons.

Keywords: assessment, formative assessment, didactic competence, student teachers, primary education formative assessment competence, pedagogical model, assessment monitoring, constructive feedback, learning assessment.

The field of study: University pedagogy, the theory and methodology of assessment.

The purpose of the research: establishing the theoretical and methodological foundations of building FAC (formative assessment competence) in students studying pedagogy at the primary education level.

The objectives of the research: establishing the theoretical and normative framework for building formative assessment competence in students studying pedagogy at the primary education level; determining the conceptual and methodological benchmarks for FAC (formative assessment competence) training of pedagogy students; *the Pedagogical model of building formative assessment competence in students studying pedagogy*, identification of criteria, descriptors and indicators of FAC for pedagogical students; finding the degree of manifestation of formative assessment competence in students who study pedagogy; the elaboration, implementation and experimental validation of the Experimental program of building FAC in students studying pedagogy.

The scientific novelty and originality of the research: Substantiating the concept of formative assessment competence; elaboration and scientific foundation of the *Pedagogical Model for building formative assessment competence in students studying pedagogy*; based on learning theories: *behavioral, connectivism; experiential; self-regulated learning*; constructivist learning theory, establishing the structural dimensions of formative assessment competence, that is developing at the initial stage: cognitive, action-strategic, reflexive-innovative and motivational-axiological; description of FAC value and indicators for students studying pedagogy and formulating scientific conclusions regarding FAC training at the initial stage.

The obtained results that contribute to solve an important scientific problem in the research: theoretical and methodological foundation of formative assessment competence at the primary education level in students who study pedagogy through establishing the structural dimension of the formative assessment competence, developing at the initial stage, the formulation of FAC indicators and descriptors, describing the methodology of FAC training in students studying pedagogy at the initial stage.

The theoretical significance of the research is justified by defining FAC and establishing its place in the structure of didactic professional competences, capitalization on a Pedagogical model for building the formative assessment competences in students who study pedagogy at the cognitive level, action-strategic, reflexive-innovative and motivational-axiological dimensions during initial training. The following key concepts were synthesized in an integrative manner: the competence of formative assessment of a teacher, formative assessment, forming assessment, learning assessment, feedback.

The applicative value of the research consists in: demonstrating the effectiveness of the FAC building program in students who study pedagogy, at the first cycle Licentiate level, elaboration and scientific foundation of the structure of formative assessment competences in students who study pedagogy and its use in course units, the general field of Educational Sciences; the development of the educational practice aimed at competence profile of a teacher, at the beginning of the career of students from other faculties, as well for the continuous training of the teachers.

The implementation of the scientific results was carried out by experimenting with the pedagogical conditions, building the formative assessment competence in first-cycle pedagogy students at the Faculty of Education Sciences, Psychology, and Arts, "Alecu Russo" State University of Bălți.

PUTINĂ DORINA

**REPERE CONCEPTUALE ȘI METODOLOGICE
DE FORMARE A COMPETENȚEI DE EVALUARE
FORMATIVĂ LA STUDENȚII PEDAGOGI**

Specialitatea 533.01 – Pedagogie universitară

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: 30.04.2024

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,2

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 50 ex.

Comanda nr.65/24

**Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Str. Alexei Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009**